

MICHAIL IVANOVIČ GLINKA

1. 6. 1804 - 15. 2. 1857

Hudební romantismus otevřel všechny brány volnému vyjádření citů. Objevil nové náměty, zdůrazňoval především tajuplnost, fantastičnost, pohádkové motivy. Pozornost zaměřil na historická témata a zdůraznil národní odlišnost. Objevil lidovou tvorbu jako svěží pramen nového poznání, který charakterizoval odlišnost jednotlivých národů. Vznikají národní školy. Od té doby ztrácí hudba svůj internacionální charakter a mluvíme o hudbě německé, francouzské, české, ruské...

Zrod ruské národní hudební kultury v devatenáctém století je spojen s osobností ruského skladatele Michaila Ivanoviče Glinky, který je označován jako "otec ruské hudby". Brzy ráno 1. června 1804 se narodil v rodině bohatého statkáře ve vesnici Novospaskoje ve Smolenské gubernii slabý chlapeček, budoucí velký hudební skladatel. Výchovy dítěte se v nejujtějších dětství ujala zásadová a nekompromisní babička, která se jej snažila z důvodu obavy o jeho zdraví ochránit před všemi nepříznivými vlivy. Důsledky této skleníkové výchovy nesl Glinka celý život, byl ustaraný, přecitlivělý, háklivý na sebemenší prochladnutí a trpící častými nemocemi. Stal se z něj tichý, přemýšlivý a zádušný chlapec a teprve babiččina smrt umožnila, aby se jeho dětství přiblížilo životu vrstevníků. Poznal okolní svět, nádhernou přírodu a také spoustu hudby. Rodina vedla pestrý společenský život, který stále doprovázela hudba, slyšel koncerty orchestru nevolnických hudebníků, zaujal jej i poslech lidových písní v provedení nevolnických muzikantů. Vznikl v něm silný vztah hudbě – vyjádřil jej slovy: "*Hudba, to je moje duše.*"

Začátky hudebního vzdělání získal již v rodném domě, ale v dalším vzdělání pokračoval v exkluzivním šlechtickém ústavu v St. Petersburgu, který navštěvoval v letech 1817-1822. Studia mu poskytla četné podněty, hudbu se učil soukromě, získal poznatky z hudební teorie, studoval housle, zpěv a především klavír. Jeho učitelem na klavír byl Carl Mayer. V ústavu poznal celou řadu vzdělanců, někteří z jeho přátel se postavili do opozice vůči carské vládě, která vyvrcholila povstáním děkabristů v roce 1825, jehož potlačení bylo pro Glinku otřesným zážitkem.

Po absolvování ústavu nastoupil M. I. Glinka ve dvaceti letech úřednickou dráhu na ministerstvu dopravy jako zástupce tajemníka v St. Petersburgu, kde byl zaměstnán tři roky (do r. 1828). Po celou dobu neustále zlepšoval své vzdělání, hodně četl, měl přátele mezi nejlepšími ruskými umělci včetně básníka Žukovského a A. S. Puškina.

Na formování Glinkova hudebního stylu měly vliv i četné cesty. Již v r. 1823 podniknul cestu na Kavkaz, protože mu lékaři doporučili na upevnění zdraví kavkazské koupele. Divoká příroda, majestátní hory i svérázné folklorní zvyky se mu hluboko vryly do paměti a po letech se odrazily v jeho dílech.

V letech 1830-33 cestoval Glinka po Itálii, navštívil Neapol, Řím, většinu času však trávil v Miláně. Setkal se s významnými představiteli italské opery G. Donizettim a V. Bellinim. Italská hudba ho velmi okouzila a jeho rané vokální a instrumentální skladby jsou charakteristické podobným melodickým a harmonickým charakterem. Napsal zde klavírní sextet na motivy Belliniho opery *Náměsíčná* a serenádu na motivy Donizettiho *Anny Boleynové*.

V roce 1833 odcestoval do Berlína, kde navštěvoval kurz kontrapunktu a kompozice u slavného německého teoretika Siegfrieda Dehna. Bylo mu téměř 30 let, když dokončil své teoretické hudební vzdělání. O rok později (1834) umírá jeho otec a Glinka se vrací do Ruska, aby se postaral o rodinné záležitosti.

Krátce po návratu se Glinka oženil. Manželství bylo velmi nešťastné a brzy došlo k odloučení manželů. Rozchod byl dlouhý, bolestný a často skandalizovaný, manželství bylo rozvedeno až v r. 1846.

V popředí jeho uměleckých zájmů stála opera, hlavním záměrem bylo zkomponování národní opery. Námětem bylo ztvárnění historické epizody v ruské historii, záchrana prvního cara dynastie Romanovců prostým rolníkem. Podle něj Glinka operu pojmenoval na *Ivan Susanin*, ale na přání cara ji přejmenoval na *Život za cara*. Premiéra opery byla 9. prosince 1836 a toto datum se pokládá za zrození ruské hudby. Opera zaznamenala velký úspěch hned od prvního uvedení, zůstala na repertoáru ruských divadel až do revoluce, kdy se stala nepřijatelnou pro nový revoluční režim. Její provedení bylo obnoveno až v r. 1939 v Moskvě, ale pouze se zásahem do libreta, myšlenka záchraně cara byla odstraněna a nahrazena myšlenkou záchranou země.

Další Glinkova opera *Ruslan a Ludmila* na Puškinův pohádkový námět byla uvedena v roce 1842. Po chladném přijetí na premiéře se opera stala v Rusku velmi

populární. Opera má velmi efektní předehru a v hudbě zazní i výrazný vliv exotických orientálních prvků.

Nová zahraniční cesta v letech 1844-1847 směřovala do Paříže, kde se setkal s H. Berliozem, který provedl některé ukázky z Glinkova díla. Cesta pokračovala po Španělsku, které jej okouzlovalo svým typickým jižním charakterem. Naučil se španělsky, studoval literaturu o zemi, studoval zvyky a obyčeje, poslouchal rytmickou a sluncem prozářenou španělskou lidovou hudbu a zapisoval si ji. Věřil také, že pobyt v oblíbené zemi upevní i jeho chatrné zdraví. Dojmy ze Španělska použil ve dvou orchestrálních skladbách *Jota aragonesa (Capriccio brillante sur le theme de la Jota Aragonesa)* a *Vzpomínky na letní noc v Madridu (Souvenir d'une nuit d'été a Madrid)*.

Při návratu do vlasti jej doprovázel nový průvodce po cestách, tajemník don Pedro, který mu zachoval věrnost jako přítel, žák, služebník, organizátor, komorník, doprovazeč na klavír a ošetřovatel v jedné osobě až do smrti. Doma v Novospasském jej čekala zestárlá matka a sestry. Domov působil starým kouzlem, ale Glinka postrádal pestrý hudební život St. Petersburgu.

Po čase jej opustil a přesídlil do Varšavy, která tehdy patřila Rusku. Zde vzniklo orchestrální scherzo *Kamarinskaja* (1848), skladba, která byla později označována jako nejlepší Glinkovo orchestrální dílo. Čerpá z bohatství ruské lidové hudby, dílo jiskří svěžími hudebními nápady, jeho působnost podtrhuje skladatelovo instrumentační umění.

Zbytek života střídal Glinka pobyty v St. Petersburgu a v zahraničí. Na podnět sestry a přátel se pustil do sepsání "paměti" (1854-55). Jsou osobním obrazem doby, prodchnuty osobními vzpomínkami na dětství, cesty i umělecký život.

V době pobytu v Berlíně zemřel Michail Ivanovič Glinka 15. února 1857 po náhodném nachlazení ve věku 53 let daleko od svých blízkých. Byl pohřben v Berlíně, po čtvrt roce byly jeho ostatky převezeny do St. Petersburgu, na hřbitov kláštera Alexandra Něvského.

Hudební odkaz je pestrý, kromě 2 oper a hudby k činohře psal komorní hudbu, orchestrální díla (populární *Valčíková fantazie*), asi 40 klavírních skladeb, 85 romansů a písní, několik skladeb příležitostných a chrámových. Glinkovo dílo není bohaté ani tak rozsahem, jako svým významem. Stal se tvůrcem ruské národní hudby a na jeho odkaz navázala celá generace ruských skladatelů.